

26.05. — 01.06.2018). Тому, слушним є висновок, що слідчих та оперативних працівників органів ДБР потрібно замінити на детективів, поєднавши в їх особі повноваження щодо проведення ОРД та досудового розслідування, що має забезпечити ефективність діяльності ДБР як органу досудового розслідування.

Рогальська В. В.

доцент кафедри кримінального процесу
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук

КРИМІНАЛЬНО-ПРОЦЕСУАЛЬНІ АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНОГО БЮРО РОЗСЛІДУВАНЬ: ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ

Законодавець в ст. 5 Закону України «Про Державне бюро розслідувань» визначив основні завдання Державного бюро розслідування (далі — ДБР), що полягають у запобіганні, виявленні, припиненні, розкритті і розслідуванні злочинів (Закон України «Про Державне бюро розслідувань» від 12 листопада 2015 року № 794-VIII. [Електроний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/794-19>), тобто той результат, для досягнення якого створений зазначений орган. Відповідальними за реалізацією цих завдань виступають суб'єкти, які діють у складі ДБР, а саме: слідчі, оперативні та інші підрозділи. Проте, у вищезазначеній статті, завдання для працівників ДБР щодо запобігання, виявлення, припинення, розкриття і розслідування визначені не для усіх злочинів, а лише тих, які віднесені до підслідності ДБР.

Підслідність кримінальних проваджень — це сукупність встановлених законом юридичних ознак кримінального провадження, відповідно до яких вона належить до відання певного органу досудового розслідування. Розрізняють наступні види підслідності: предметна (родова), персональна або спеціальна, за зв'язком кримінальних проваджень та територіальна (Курс лекцій з кримінального процесу за новим Кримінальним процесуальним кодексом України (Особлива частина) / Хабло О. Ю., Степанов О. С., Климчук М. П. та ін. — К.: НАВС, 2012. — 200 с.).

Підслідність ДБР визначається ст. 5 Законом України «Про Державне бюро розслідувань» і ст. 216 КПК України та передбачає два види підслідності: предметну та персональну.

Аналіз вищезазначених нормативно-правових актів, свідчить про суттєву невідповідність регламентованої в них персональної підслідності слідчих ДБР.

Так, відповідно до п. 1 ч. 4 ст. 216 КПК України слідчі органів ДБР здійснюють досудове розслідування злочинів: вчинених Президентом України, повноваження якого припинено, Прем'єр-міністром України, членом Кабінету Міністрів України, першим заступником та заступником міністра, членом Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення, Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку, Антимонопольного комітету України, Головою Державного комітету телебачення і радіомовлення України, Головою Фонду державного майна України, його першим заступником та заступником, членом Центральної виборчої комісії, народним депутатом України, Уповноваженим Верховної Ради України з прав людини, Директором Національного антикорупційного бюро України, Генеральним прокурором, його першим заступником та заступником, Головою Національного банку України, його першим заступником та заступником, Секретарем Ради національної безпеки і оборони України, його першим заступником та заступником, Постійним Представником Президента України в Автономній Республіці Крим, його першим заступником та заступником, радником або помічником Президента України, Голови Верховної Ради України, Прем'єр-міністра України, суддею, працівником правоохоронного органу, особою, посада якої належить до категорії «А», крім випадків, коли досудове розслідування цих злочинів віднесено до підслідності Національного антикорупційного бюро України згідно з ч. 5 ст. 216 КПК України (Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>).

Відповідно ж до п.1 ч.1 ст. 5 Закону України «Про Державне бюро розслідувань» до підслідності ДБР віднесені злочини, вчинені службовими особами, які займають особливо відповідальне становище відповідно до частини першої статті 9 Закону України «Про державну службу», особами, посади яких віднесено до першої — третьої категорій посад державної служби, суддями та працівниками правоохоронних органів, крім випадків, коли ці злочини віднесено до підслідності детективів Національного антикорупційного бюро України.

Таке неспівпадіння у регламентації підслідності ДБР пов'язане з тим, що законодавець у п. 1 ст. 5 Закону України «Про Державне бюро розслідувань» на сьогодні досі посилається на положення Закону України «Про державну службу» від 16 грудня 1993 року (Закон України «Про державну службу» від 16 грудня 1993 року (Закон втра-

тив чинність на підставі Закону N 889-VIII (889-19) від 10.12.2015, крім статті 37, що застосовується до осіб, зазначених у пунктах 10 і 12 розділу XI Закону N 889-VIII (889-19) від 10.12.2015, ВВР, 2016, N 4, ст.43) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3723-12>), який втратив чинність на підставі Закону N 889-VIII (889-19) від 10.12.2015, крім статті 37, що застосовується до осіб, зазначених у пунктах 10 і 12 розділу XI Закону N 889-VIII (889-19) від 10.12.2015 (Закон України «Про державну службу» від 10 грудня 2015 року № 889-VIII. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/889-19>). Натомість, законодавцем у ст. 216 КПК України відповідні зміни були внесені вчасно.

Відмінність положень ст. 9 Закону України «Про державну службу» від 16 грудня 1993 року від положень ст. 6 чинного Закону України «Про державну службу» від 10.12.2016 полягає в тому, що замість першої — третьої категорій посад державної служби, з'явилися категорії «А», «Б» та «В» посадових осіб державної служби, до яких віднесено:

до категорії «А» (вищий корпус державної служби) відносяться посади:

- Державного секретаря Кабінету Міністрів України та його заступників, державних секретарів міністерств;

- керівників центральних органів виконавчої влади, які не є членами Кабінету Міністрів України, та їх заступників;

- керівників апаратів Конституційного Суду України, Верховного Суду, вищих спеціалізованих судів та їх заступників, керівників секретаріатів Вищої ради правосуддя, Вищої кваліфікаційної комісії суддів України та їх заступників, Голови Державної судової адміністрації України та його заступників;

- голів місцевих державних адміністрацій;

- керівників державної служби в інших державних органах, юрисдикція яких поширюється на всю територію України.

до категорії «Б» відносяться посади:

- керівників структурних підрозділів Секретаріату Кабінету Міністрів України та їх заступників;

- керівників структурних підрозділів міністерств, інших центральних органів виконавчої влади та інших державних органів, їх заступників, керівників територіальних органів цих державних органів та їх структурних підрозділів, їх заступників;

- заступників голів місцевих державних адміністрацій;

- керівників апаратів апеляційних та місцевих судів, керівників структурних підрозділів апаратів судів, їх заступників;

- заступників керівників державної служби в інших державних органах, юрисдикція яких поширюється на всю територію України.

до категорії «В» відносяться інші посади державної служби, не віднесені до категорій «А» і «Б».

Персональна підслідність слідчих ДБР, що визначена у п. 2 ч. 1 ст. 5 Закону України «Про Державне бюро розслідувань» співпадає із положеннями п. 2 ч.4 ст. 216 КПК України, та регламентує, що до злочинів, які відносяться до підслідності ДБР, належать злочини вчинені службовими особами Національного антикорупційного бюро України, заступником Генерального прокурора — керівником Спеціалізованої антикорупційної прокуратури або іншими прокурорами Спеціалізованої антикорупційної прокуратури. Вищезазначені нормативно-правові акти містять і винятки із правил персональної підслідності, так, коли зазначеними у п.2 ч.1 ст. 5 Закону України «Про державне бюро розслідувань» особами буде вчинено злочин, який віднесено до підслідності детективів підрозділу внутрішнього контролю Національного антикорупційного бюро України, розслідування даного злочину буде здійснюватися останніми, відповідно до загальних правил підслідності та територіальності.

Положення п. 3 ч. 1 ст. 5 Закону України «Про Державне бюро розслідувань» також співпадають із положеннями п. 3 ч.4 ст. 216 КПК України, та визначають родову підслідність ДБР, а саме: до злочинів, які відносяться до підслідності ДБР, належать злочини проти встановленого порядку несення або проходження військової служби (військові злочини). Це злочини, передбачені розділом XIX Кримінального кодексу України та вчиненні:

- військовослужбовцями Збройних Сил України; Служби безпеки України, Державної прикордонної служби України, Національної гвардії України та інших військових формувань, утворених відповідно до законів України, Державної спеціальної служби транспорту, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, а також інші особи, визначені законом;

- військовозобов'язаними під час проходження ними навчальних (чи перевірних) або спеціальних зборів (Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>).

У відповідності до Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу», військовослужбовцями є особи, які проходять військову службу, а військовозобов'язаними — особи, які перебувають у запасі для комплектування Збройних Сил України та інших військових формувань на особливий період, а також для виконання робіт із забезпечення оборони держави (Закон України «Про військовий обов'язок і військову службу» від 25.03.1992 № 2232-XII. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2232-12>).

Вищезазначені нормативно-правові акти містять і винятки із правил предметної підслідності, так, не відноситься згідно з п. 3 ч. 1 ст. 5 Закону України «Про Державне бюро розслідувань» до підслідності ДБР вчинення особами, що перераховані вище, злочину, який полягає у розголошенні відомостей військового характеру, що становлять державну таємницю, або втрата документів чи матеріалів, що містять такі відомості, передбаченого ст. 422 КК України.

На підставі вищезазначеного, можна зробити наступні висновки: 1) підслідність ДБР визначається ст. 5 Законом України «Про Державне бюро розслідувань» і ст. 216 КПК України та передбачає два види підслідності: предметну та персональну; 2) аналіз вищезазначених нормативно-правових актів, свідчить про суттєву невідповідність регламентованої в них персональної підслідності слідчих ДБР; 3) слідчі ДБР у питаннях визначення підслідності, повинні керуватися положеннями п.1 ч. 4 ст. 216 КПК України, а не положеннями п.1 ч.1 ст. 5 Закону України «Про державне бюро розслідувань», оскільки, відповідно до ч. 3 ст. 9 КПК України, під час здійснення кримінального провадження не можуть застосовуватися закони, які суперечать КПК України; 4) законодавцю задля усунення існуючої колізії необхідно якнайшвидше з урахування положень Закону України «Про державну службу» від 10 грудня 2015 року, внести зміни у п.1 ч.1 ст. 5 Закону України «Про державне бюро розслідувань», та привести положення цієї статті у відповідність до п.1 ч. 4 ст. 216 КПК України.

Торбас О. О.

доцент кафедри кримінального процесу
Національного університету «Одеська юридична академія»,
кандидат юридичних наук

ОСОБЛИВОСТІ ВИЗНАЧЕННЯ ПІДСЛІДНОСТІ ДБР У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Відповідно до ст. 2 КПК, одним із основних завдань кримінального провадження є забезпечення швидкого, повного та неупередженого досудового розслідування з тим, щоб кожний, хто вчинив кримінальне правопорушення, був притягнутий до відповідальності в міру своєї вини, жоден невинуватий не був обвинувачений або засуджений, жодна особа не була піддана необґрунтованому процесуальному примусу і щоб до кожного учасника кримінального провадження була застосована належна правова процедура. Відповідно, запорукою